

Ringel Mór Levelezőlapja Munkaszolgálatos Fiához

Ezt a levelezőlapot én kaptam apámtól [Ringel Mór], amikor munkaszolgálatos voltam Szentésen. 1944. május 22-én írta, Ungváron. A tábori cenzor pecsétje látható rajta: "ELLENŐRIZVE". Feladó: Ringel Mór, Ungvár. Címzett: Ringel László, z. 105/31 kmsz [kmsz = közérdekű munkaszolgálatos], Szentés.

A levelezőlap szövege: "Kedvesem! -- Hála Istennek egészségesek vagyunk. -- Rövidesen együtt elmegyünk. -- Ne légy türelmetlen, ha nem kapsz póstát. -- Az idegeidre vigyázz és légy szolgálatkész. Csókolunk" V. 22.

1938-ban hívtak be katonának. Fél évig szolgáltam egy utász zászlóaljban. Megtanítottak pontonhidat építeni, elsajátítottuk a robbanószerkezetek működésének alapjait, az aknakeresés és hatástalanítás fortélyait. Egy dunai szigeten voltunk, Budapest környékén. Miután megjelent a munkaszolgálatos alakulatokról rendelkező törvény, összeszedték és egy kényszermunka zászlóaljnak nevezett egységbe gyűjtötték össze a négy műszaki-utász zászlóalj zsidó katonáit [Voltaképpen közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnak nevezték ezeket a zászlóaljakat, rövidítve kmsz-nek. -- A szerk.]. Egy tiszt volt a parancsnok. Az addigi egyenruhánkat viseltük, de az ujjára sárga karszalagot tűztünk. 1942-ben Ukrajnába vittek minket. Fedezékeket, lövészárkokat ástunk a frontvonal mögötti területen, aknákat szedtünk föl és hatástalanítottunk. Állandóan úton voltunk, egyik helyről a másikra dobáltak minket. Nagyon sokan meghaltak a zászlóaljunkban, sok volt a meggyomorított, karját, lábát vesztett katona. Rettenetes volt. Este, lefekvés előtt mindig arra kértem az Istent, hogy küldjön rám gyors halált, ne kelljen rokkantként szenvednem. 1943-ban a szovjet csapatok megindították a támadást, minket meg áthelyeztek Romániába [Azaz nyilván Észak-Erdélybe kerültek, amelyet az első világháborút lezáró trianoni békekötés 1920-ban Romániához csatolt, és amely a második bécsi döntés után átmenetileg ismét Magyarországhoz tartozott, majd a háború után visszakerült Romániához. -- A szerk.]. Vasútépítésre vezényeltek minket, negyven kilométer vasúti pályát építettünk. Onnan aztán ismét Kárpátaljára, egy Volovec nevű faluba vittek minket, a hegyek közé [Volóc (Bereg vm.), 70 kilométerre van Ungvártól. -- A szerk.]. Bunkereket építettünk, erődítési munkákat végeztünk. 1944 tavaszán a parancsnokunkat táviratilag arról értesítették, hogy a zászlóaljunkat áthelyezik Szerencsre. Vonatra ültettek minket, és irány Szerencs. Szerencsről Szentésre kerültünk. Ebben az időben kezdték gettóba terelni a zsidókat.

Leveleztem a családtagjaimmal. Az apámtól kapott utolsó levelezőlappól tudtam meg, hogy az ungvári zsidókat is gettóba vitték. A soron következő szabadságom alkalmával elmentem Ungvárra. A vonat csak Csapig közlekedett, csaknem húsz kilométert gyalogszerrel tettem meg. Ungváron megtudtam, hogy gettót a téglagyárban építették ki. Még messze jártam a téglagyártól, amikor eljutottak hozzám az első emberi hangok, mintha csak egy méhkaéhoz közelítettem volna. A gettót őrző csendőrök nem engedtek be, az anyámat, az apámat és a húgomat viszont odaengedték a kerítéshez. A kerítés sakktáblaszerűen elrendezett téglákból épült, résekkel. Ezekon a réseken át tudtunk beszélni egymással. Apám megpróbált átszuszakolni egy levelet a résen, de az egyik csendőr észrevette, és elvette tőle. Akkor láttam őket utoljára.

Amikor visszatértem Szentesre, levelezőlapot kaptam apámtól, amelyben arról tájékoztatott, hogy másnap minden zsidót elvisznek a gettóból, és arra kért, hogy ne nyugtalankodjak. Soha többé nem kaptam hírt felőlük. Csak a második világháború után tudtam meg a koncentrációs táborból hazatért ismerősöktől, hogy apámat az auschwitzi megérkezést követően azonnal gázkamrába vitték. Anyám jóval fiatalabbat mutatott a koránál, és jobban tartotta magát, mint apám. Őt és a húgomat munkatáborba vitték, egy lengyelül Sztutowónak, németül Stutthofnak nevezett városba, ami az Odera mentén a lengyel--német határon fekszik [Sztutowo Gdańsktól kissé északkeletre található, a Visztula mellett. Ringel László nyilvánvalóan egy másik kikötővárossal, Szczecinnel téveszti össze, amely valóban az Odera mellett fekszik. -- A szerk.]. A hazatérők beszámolóiból megtudtam, hogy a táborban gyakoriak voltak a kivégzések, állandósultak a bombázások, azt viszont nem tudták elmondani, hogy pontosan hogyan halt meg az anyám és a húgom. Ebből a táborból fakitermelésre terelték ki a rabokat. 1945 tavaszától a szovjet légierő folyamatosan támadta ezeket a munkahelyeket. Látták, hogy emberek mozognak az erdőben, onnan fentről viszont nem tudták megállapítani, hogy kicsodák. Bombáztak, és a bombázásokban sok ember odaveszett.